

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศ เพราะการศึกษาเสริมสร้างให้คนเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีคุณธรรมอันเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของพลเมืองดีของชาติ แต่เนื่องจากในสภาพสังคมปัจจุบัน คุณภาพของการศึกษาในแต่ละแห่งไม่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ หลายประการ อาทิ คุณภาพของครูอาจารย์ สื่อการเรียนการสอน ห้องสมุด สติปัญญาของนักเรียน บุคลากรของโรงเรียน ฯลฯ ซึ่งมีผลทำให้การเรียนการสอนที่เป็นนามธรรมไม่บรรลุวัตถุประสงค์เท่าที่ควร อย่างไรก็ตามสื่อการสอนช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง อันจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ มีความเข้าใจมีโนทัศน์ และทัศนคติที่ถูกต้อง โรงเรียนจึงจำเป็นต้องมีเครื่องช่วยเสริมการเรียนการสอนเหล่านี้ และเพื่อให้นักเรียนบรรลุตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ ครูจะสอนโดยการอธิบาย และถ่ายทอดเนื้อหาวิชาแก่นักเรียนอย่างเดียวไม่ได้ เพราะอาจจะทำให้การสอนหรือการสื่อความหมายไม่สมบูรณ์ บางเรื่องครูก็ไม่สามารถอธิบายหรือบรรยายด้วยถ้อยคำ เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดนิมิตภาพและความเข้าใจอย่างถูกต้อง หรือเข้าใจลักษณะของสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ชัดเจน ดังนั้นการนำสื่อการสอนมาใช้ประกอบการสอนจึงมีคุณค่าอย่างมาก เป็นเครื่องทุ่นแรงครูให้สามารถอธิบายสิ่งที่ซับซ้อนยากแก่การเข้าใจให้นักเรียนเข้าใจได้ นักการศึกษาทั่วไปต่างก็ยอมรับว่า ครูที่ฉลาดคือ ครูที่สามารถทำให้บทเรียนที่ยากซับซ้อน กลายเป็นเรื่องง่ายของนักเรียน จนไม่มีอะไรเหลืออยู่เป็นที่เคลือบแคลงสงสัยหรือเข้าใจผิดอยู่อีกต่อไป การใช้สื่อการสอนประกอบการสอน จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนที่ยากได้ง่ายขึ้น ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้มากขึ้น ดังที่ อธิพร ศรียมภ (2523, อ้างถึงใน รอยเดือน สุภาพ, 2529) ได้สรุปคุณค่าของการใช้สื่อการสอนว่า ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอนด้วยเหตุผลสำคัญ 6 ประการคือ

1. สื่อการสอนจะกระตุ้นความสนใจให้ผู้เรียน เกิดความรู้สึกลอยากเรียน ผู้เรียนจะเกิดความสนใจ ตั้งใจฟังอย่างจดจ่อด้วยความอยากรู้อยากเห็น

2. สื่อการสอนทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้น เพราะสามารถแปลงนามธรรมให้เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น ทำให้ประหยัดเวลาของผู้สอนไปได้มาก

3. สื่อการสอนสามารถเอาชนะ เวลา สถานที่ และระยะทางได้ กล่าวคือสื่อการสอนสามารถนำสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตนานหลายสิบปีแล้วกลับมาให้ชมได้ในปัจจุบัน

4. สื่อการสอนสามารถย่อขนาดของวัตถุที่ใหญ่เกินไปกว่าจะนำของจริงมาให้นักเรียนได้เห็นได้

5. สื่อการสอนทำให้นักเรียนจดจำสิ่งที่ควรจำไว้ได้นานมาก

6. สื่อการสอนจะมีส่วนเสริมสร้างความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้เรียนอย่างยิ่ง

กิดานันท์ มลิทอง (2531) ได้กล่าวถึงคุณค่าของสื่อการสอนว่า สามารถใช้ประโยชน์ได้ทั้งผู้เรียนและผู้สอน สรุปได้ดังนี้

สื่อกับผู้เรียน

1. ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาบทเรียนที่ยุ่งยากซับซ้อน เกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้นได้อย่างรวดเร็ว

2. ช่วยกระตุ้นความสนใจให้ผู้เรียนเกิดความสุข และไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียน

3. ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกัน มีประสบการณ์ร่วมกันในวิชาที่เรียน

4. ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น สร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนด้วยกัน และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน

5. ช่วยเสริมสร้างลักษณะที่ดีในการศึกษาค้นคว้า และเกิดความคิดสร้างสรรค์จากการใช้สื่อเหล่านั้น

6. ช่วยแก้ปัญหาคความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยการจัดให้มีการใช้สื่อการเรียนการสอนรายบุคคล

สื่อกับผู้สอน

1. ช่วยให้บริการวิชาการในการเรียนนำเสนอใจยิ่งขึ้น เพิ่มความเชื่อมั่นในตัวเอง

2. สื่อจะช่วยแบ่งเบาภาระของผู้สอน ในด้านการเตรียมเนื้อหา

3. เป็นการกระตุ้นให้ผู้สอนตื่นตัวอยู่เสมอ ในการเตรียมและผลิตวัสดุใหม่ ๆ เพื่อใช้เป็นสื่อการสอน ตลอดจนคิดค้นเทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนรู้นำเสนอใจยิ่งขึ้น

เมื่อเป็นเช่นนี้ ครูในฐานะที่เป็นผู้ให้ความรู้ คอยชี้แนะแนวทางให้ฝึก เรียนได้ เกิดการ เรียนรู้ พัฒนาดนเอง จึงจำเป็นต้องปรับปรุงการเรียนการสอนของตนให้ทันสมัยอยู่เสมอ ทั้งนี้ เพื่อ ให้เป็นการปฏิบัติตามแนวทางการจัดการศึกษาของชาติ(แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2534) ในข้อที่ว่าปรับปรุงกระบวนการฝึกหัดและพัฒนาครู บุคลากรทางการศึกษาโดยเน้นให้มีการฝึกปฏิบัติการ จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาความสามารถในการสอน การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การ วิเคราะห์ การสังเคราะห์ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การสร้าง การประยุกต์ และใช้เทคโนโลยี ทางการศึกษา ครูที่ดีควรมีประสบการณ์กับวิธีสอนหลาย ๆ แบบ และรู้จักเลือกใช้ให้เหมาะสมกับ สถานการณ์ในการเรียนการสอน ไม่ว่าจะ เป็นวิธีสอนแบบใดก็ตามย่อมสามารถเลือกใช้สื่อการสอน หรืออุปกรณ์การสอนเป็นเครื่องช่วยได้ทั้งนั้น (สำเนา วารสาร, 2517 อ้างถึงใน นวัตกรรม ชาญสวัสดิ์, 2523) ซึ่งคุณภาพของครูจะเกิดขึ้นได้ ก็ด้วยปัจจัยนี้เป็นหลักสำคัญอย่างหนึ่ง ของ กระบวนการการเรียนการสอน

ปัจจุบันนี้ ปรากฏว่าปัญหาของครูที่พบมากประการหนึ่งก็คือ ปัญหาด้านการเลือก การผลิต และการใช้สื่อการสอนในการเรียนการสอน ไม่ว่าจะ เป็นระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรือแม้แต ในระดับอุดมศึกษา ซึ่งได้แก่ วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัยต่างๆ ซึ่งถือว่าเป็นการศึกษาของคนระดับ มั่นสมองของประเทศก็ยังมีปัญหาด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน ดังจะเห็นได้จากการวิเคราะห์ งานวิจัยด้านครูศึกษาในประเทศไทย (จารีรัตน์ ปรกแก้ว, 2528) ได้วิเคราะห์ปัญหาด้านการ ฝึกสอน ตั้งแต่ปี 2505 - 2526 พบว่า นักศึกษาฝึกสอนมีปัญหาภายใน เรื่องการขาดทักษะในการ เลือก และใช้วิธีสอนที่เหมาะสม มีความยากลำบากในการเลือกวัสดุอุปกรณ์การสอน ซึ่งไป สอดคล้องกับผลการสัมมนาการอบรมครูใหญ่ประธานกลุ่มโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงใต้ วันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2521 มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม ที่สรุปว่า โรงเรียนมีวัสดุอุปกรณ์ทางด้านโสตทัศนศึกษา แต่ครูไม่นำมาใช้ประกอบการสอนเพราะครู ไม่มีความรู้ ความสามารถในการใช้ (มหาวิทยาลัยศิลปากร คณะศึกษาศาสตร์, 2521 อ้างถึงใน ประวิทย์ รัตโสภณ, 2524)

รอยเดือน สุภาพ (2528) ได้ศึกษาการใช้สื่อการสอนของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 4 พบว่า ปัญหาในการใช้สื่อการสอนของครูที่อยู่ในระดับมากได้แก่ ครูไม่สามารถ จัดหา หรือทำสื่อการสอนตามที่เสนอไว้ในคู่มือครูได้ รวมทั้งขาดความรู้และประสบการณ์ ในการ

ตัดแปลงวัสดุในท้องถิ่นมาใช้ประกอบการสอน ส่วนความต้องการของครู ต้องการให้โรงเรียนจัด
อบรมครูเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนมากที่สุด

คณะกรรมการโครงการปฏิรูปการฝึกหัดครู [อ้างถึงใน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
โครงการวิจัยศึกษาด้านการผลิตและการใช้ครู(คพศ.6) โครงการวิจัยที่ 1, 2530:19] ซึ่งเป็น
โครงการหนึ่งในโครงการพัฒนาศึกษาอาเซียน ได้จัดประชุมสัมมนากลุ่มประภคศึกษา ในการสัมมนา
เรื่องการฝึกหัดครูประจำการ ในระหว่างวันที่ 25-26 กุมภาพันธ์ 2529 ได้กล่าวถึงส่วนที่เป็น
สมรรถภาพของครูประภคศึกษาในปัจจุบันว่า ครูประภคศึกษายังขาดทักษะในการสอนไม่เปลี่ยนแปลง
พฤติกรรมการสอน ขาดทักษะในการใช้สื่อการสอนและขาดทักษะในการสื่อสาร

นพรัตน์ สุขุมาลพงศ์กุล (2530) ศึกษาปัญหาและความต้องการสื่อการสอนของครู
สุขศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 12 พบว่า ครูส่วนใหญ่มีปัญหาคการผลิต
และเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์การสอน เช่นเดียวกับ บริษัทพล เจริญสุข (2530) ที่ศึกษาสภาพ
ความต้องการ และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการด้านสื่อการสอน ของศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน
ประภคศึกษา จังหวัดพิษณุโลก และมิ่งขวัญ กิตติวราภคกร (2533) ที่ศึกษาสภาพ ความต้องการ
และปัญหาสื่อการสอนของโรงเรียนประภคศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยทั้งสองเรื่อง
พบว่า ครูขาดความรู้และทักษะในการผลิตและใช้สื่อการสอน

จากการวิจัยดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่าปัญหาของครูในเรื่อง การขาดทักษะความรู้ ความ
สามารถในการผลิตและการใช้สื่อการสอนนั้น ได้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานานแล้ว และในปัจจุบันก็
ยังคงเป็นปัญหาอยู่ ถึงแม้จะได้มีการจัดตั้งศูนย์โศคทัศนศึกษา หรือหน่วยบริการสื่อการสอนขึ้นตาม
สถาบันการศึกษาต่าง ๆ แล้วก็ตาม แต่ก็ เป็นเพียงการช่วยแก้ปัญหา เรื่องการขาดแคลนสื่อการสอน
ได้เท่านั้น โดยที่ตัวครูหรือก็คือผู้ใช้สื่อ กลับไม่มีทักษะและความรู้เพียงพอที่จะนำไปใช้ ดังที่
โนเอล และลีโอนาด (Noel and Leonard) กล่าวว่า "...สื่อการสอนเป็นเครื่องมือที่ช่วย
ในการสอนซึ่งตัวสื่อการสอนเองไม่สามารถที่จะไปถึงจุดหมายของการศึกษาได้ ครูเป็นผู้เลือกใช้
สื่อการสอนนั้นเพื่อให้บรรลุจุดหมาย..." (Elizabeth Coudy Noel, and J.D.Lionard,
1962 อ้างถึงใน กรองกาตุจณ์ ไชยวงค์, 2523) ฉะนั้น สื่อต่าง ๆ ก็คงจะไม่แตกต่างไปจาก
วัตถุที่หาประโยชน์ไม่ได้เลย ถ้ามิได้ถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ตามคุณค่าของมัน จึงเป็นเหตุที่

ควารศึกษาและพิจารณาว่า ครุณั้น ในฐานะผู้รับผิดชอบในการสร้างคนให้มีคุณภาพกลับขาดทักษะ ความรู้และความสามารถในการนำสื่อมาใช้ในการเรียนการสอนของตน ทั้ง ๆ ที่ครูก็ตระหนักถึง ความสำคัญของสื่อการสอนอย่างมากอยู่แล้ว

ดังนั้น จึงควรที่จะมีการศึกษาถึงสาเหตุการขาดความรู้ด้านสื่อการสอนของครู เมื่อได้ ทราบถึงสาเหตุดังกล่าวแล้ว จะได้หาแนวทางการแก้ไขป้องกัน เพื่อเป็นประโยชน์ของตัวครู และ วงการศึกษาของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสาเหตุการขาดความรู้ด้านการเลือก การผลิต และการใช้สื่อการสอนของครู ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษา 5
2. เพื่อเปรียบเทียบสาเหตุการขาดความรู้ด้านการเลือก การผลิต และการใช้ สื่อการสอน ของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใน 5 กลุ่มวิชา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาสาเหตุการขาดความรู้ด้าน การเลือก การผลิต และการใช้สื่อการสอนของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษา 5 ตามความคิดเห็น ของตนเอง
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูที่ปฏิบัติการสอนอยู่ใน ระดับ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในปีการศึกษา 2534 ในเขตการศึกษา 5 ซึ่งได้แก่ โรงเรียนที่อยู่ ในจังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี เพชรบุรี สมุทรสงคราม และประจวบคีรีขันธ์

คำถามในการวิจัย

1. ครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษา 5 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุการขาดความรู้ด้านการเลือก การผลิต และการใช้สื่อการสอนอย่างไร
2. สาเหตุการขาดความรู้ด้านการเลือก การผลิต และการใช้สื่อการสอนของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกลุ่มวิชาภาษา กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ กลุ่มวิชาสังคมศึกษา กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ และกลุ่มวิชาการงานและอาชีพ แตกต่างกันหรือไม่

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. สื่อการสอน หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ ที่ครูผลิตและจัดขึ้นมาและ/หรือจัดหา มา เพื่อใช้เป็นเครื่องมือถ่ายทอดข้อมูล ความรู้ หรือประสบการณ์ต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
2. ความรู้ด้านสื่อการสอน หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการเลือก การผลิต และการใช้สื่อการสอนประเภทวัสดุ อุปกรณ์ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
3. ครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง ผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ชั้นปีที่ 1-3 ในปีการศึกษา 2534 ของเขตการศึกษา 5 ที่สังกัดกรมสามัญศึกษา
4. กลุ่มวิชา หมายถึง การจัดวิชาที่มีลักษณะเดียวกันเข้าด้วยกัน ตามโครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ซึ่งได้แก่ กลุ่มวิชาภาษา กลุ่มวิชาสังคมศึกษา กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ และกลุ่มวิชาการงานและอาชีพ
5. สถาบันที่จบการศึกษาในวุฒิปริญญาตรี หมายถึง วิทยาลัย มหาวิทยาลัยที่ครูผู้ตอบแบบสอบถามสำเร็จการศึกษาในวุฒิปริญญาตรี
6. โรงเรียนที่ปฏิบัติการสอน หมายถึง โรงเรียนที่ครูผู้ตอบแบบสอบถาม ปฏิบัติการสอน อยู่ ในปีการศึกษา 2534

7. หน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับงานสื่อการสอนของโรงเรียน หมายถึง หน่วยงานราชการที่มีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนและให้ความร่วมมือ ในการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนของครูทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น หน่วยงานนิเทศก์ ศูนย์โสตทัศนศึกษา หรือศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ตั้งแต่ระดับกลุ่มโรงเรียนไปจนถึงระดับเขตการศึกษา

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงสาเหตุที่ทำให้ครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษา 5 ขาดความรู้ด้านการเลือก การผลิต และ การใช้สื่อการสอน
2. เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันแก้ไข และปรับปรุงประสิทธิภาพของครู ในด้านสื่อการสอน

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย